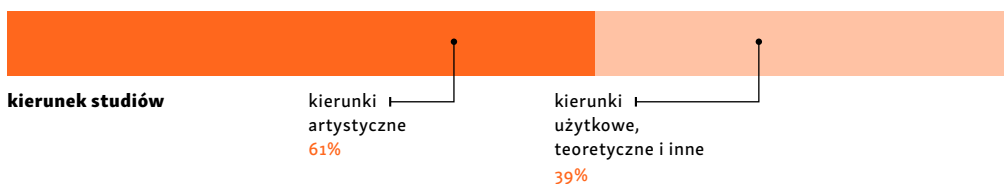
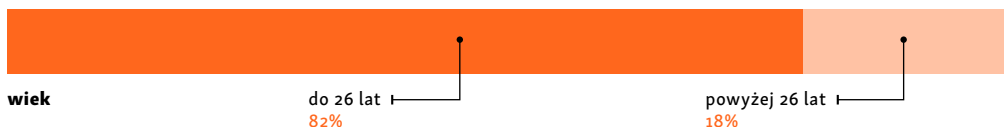
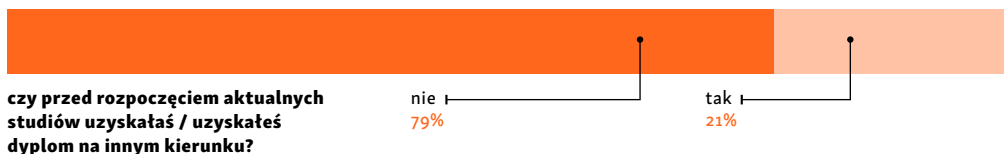
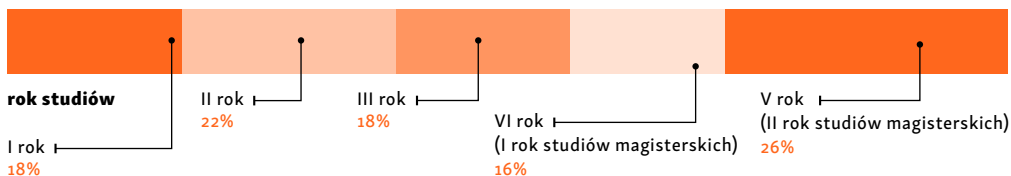
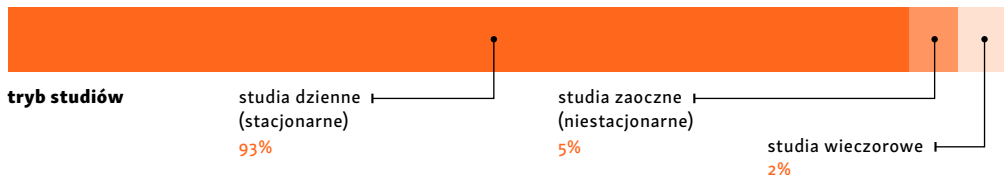
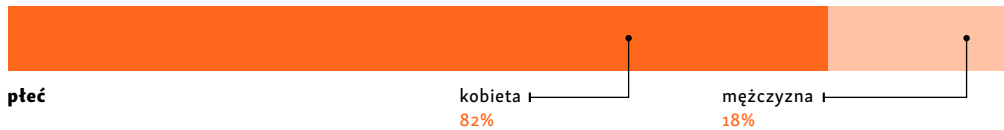

ARTYSTA – ZAWODOWIEC

Jest kobietą, nierzadko ma już za sobą studia na innym kierunku, pochodzi ze średniej wielkości miasta. Do swojej kariery podchodzi pragmatycznie – wierzy w swoje umiejętności, jednocześnie czujnie rozglądając się za zawodową i finansową stabilizacją. Liczy w równej mierze na uznanie, co na zatrudnienie i ubezpieczenie. Badania przeprowadzone wśród ponad tysiąca uczestniczek i uczestników dwóch edycji programu Artysta – Zawodowiec dają wgląd w to, kim są dzisiejsze studentki i studenci uczelni artystycznych, jakie są ich aspiracje, wyobrażenia na temat zawodu artysty i realne do niego przygotowanie. Przyjrzyjmy się im nieco bliżej.

raport z badania

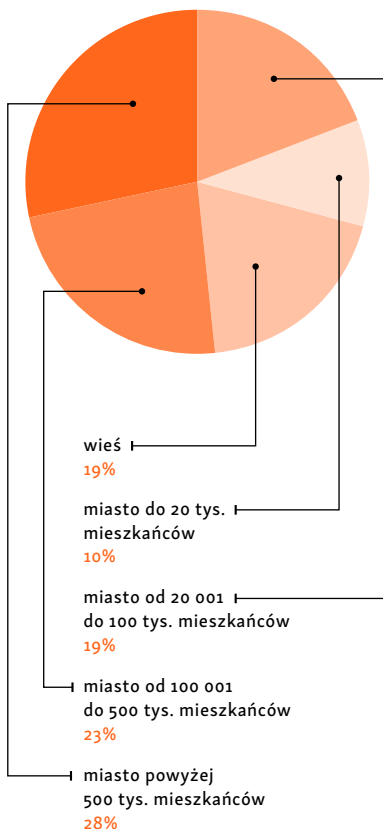
Badanie „Artysta – Zawodowiec” zostało przeprowadzone na zlecenie Fundacji Sztuki Polskiej ING podczas realizacji projektu edukacyjnego pod tą samą nazwą. Projekt odbył się w roku 2017 i 2018 na ośmiu uczelniach artystycznych w Polsce: w Gdańsku, Katowicach, Krakowie, Poznaniu, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu. Badanie miało formę dwuczęściowej ankiety. Pierwsza część ankiety (dotycząca aktywności artystycznej i zawodowej podczas studiów oraz planów na przyszłość) była wypełniana przez studentów przed wzięciem udziału w zajęciach edukacyjnych. Na drugą część, wypełnianą po zajęciach, składała się ewaluacja projektu oraz osobiste uwagi i refleksje uczestników. W roku 2017 ankietę wypełniło 169 studentów ostatniego roku studiów magisterskich kierunków artystycznych. W 2018 roku było to już 833 studentów – ze wszystkich roczników oraz kierunków studiów oferowanych przez uczelnie artystyczne. Poniższy tekst powstał w oparciu o wyniki badania z obu edycji projektu Artysta – Zawodowiec.

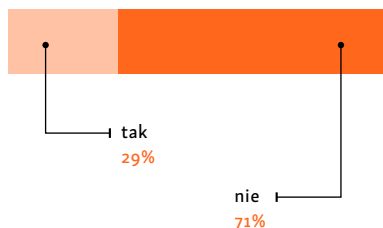
MŁODZI, WYKSZTAŁCENI, Z MAŁYCH OŚRODKÓW

Ponad połowa z nich pochodzi z miejscowości o populacji poniżej 100 tysięcy mieszkańców i studiuje w większych miastach. Zapewne nie tylko z powodu braku uczelni artystycznych w mniejszych ośrodkach, ale i, jak można zakładać, upatrując w tym szansy na łatwiejszy start zawodowy i awans społeczny. Ponad 60% badanych studiuje na kierunkach artystycznych (jak malarstwo, rzeźba, sztuka mediów), pozostali – projektowych (wzornictwo, grafika projektowa) i teoretycznych (historia sztuki, krytyka artystyczna). Co piąty przed rozpoczęciem studiów artystycznych ukończył inny kierunek. Gdy zbliża się moment wyfrunięcia spod skrzydeł uczelni, rośnie zainteresowanie realiami rynku pracy, na którym lada moment trzeba się będzie odnaleźć. „Przeraża mnie ten świat artystyczny, poczucie, że nie ma dla nas wszystkich miejsca. Żałuję, że dopiero na ostatnim roku studiów zdałam sobie z tego sprawę” – wyznaje jedna ze studentek. Nic dziwnego, że niemal równie złąknieni praktycznej wiedzy okazali się studenci młodszych roczników, dostrzegający wąskie horyzonty akademii.

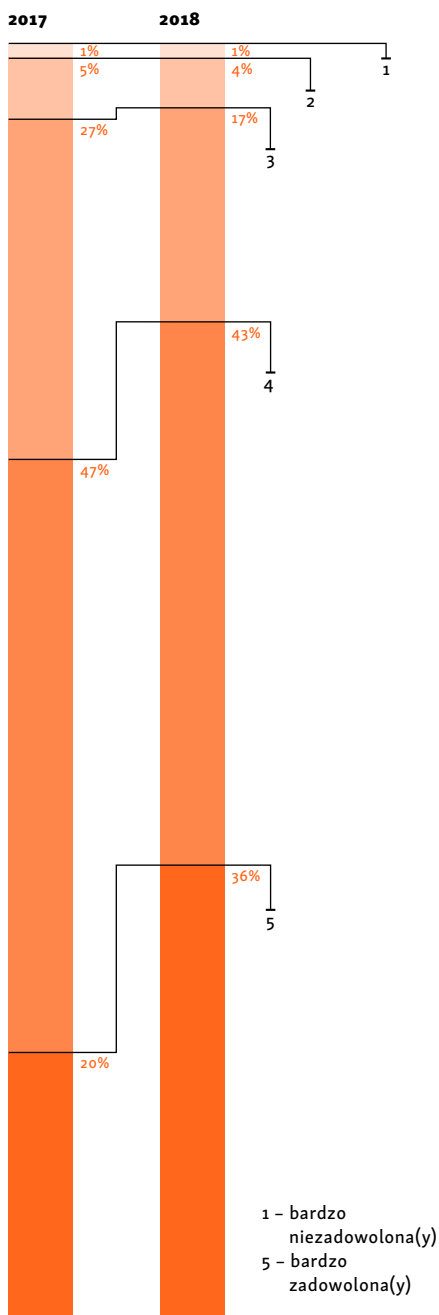
Skąd pochodzisz?

Czy studiujesz w mieście, w którym dorastałaś/dorastałeś?

Na ile jesteś zadowolona(y) ze swoich obecnych studiów na uczelni artystycznej?

W stosunku do zeszłorocznego badania uderza bardzo wyraźny wzrost deklarowanego zadowolenia ze studiów na uczelni artystycznej – aż 36% (w porównaniu do zeszłorocznych 20%) jest z nich „bardzo zadowolonych”. Wynika to najpewniej z faktu, że w programie wzięli w tym roku udział liczni studenci młodszych roczników (w poprzednim byli to wyłącznie studenci ostatniego roku), wykazujący się jeszcze na początku swojej ścieżki dużym entuzjazmem. Nie bez znaczenia jest też pewnie fakt, że znaleźli się wśród nich także studenci kierunków projektowych, dla których perspektywy zawodowe rysują się w nieco jaśniejszych barwach.

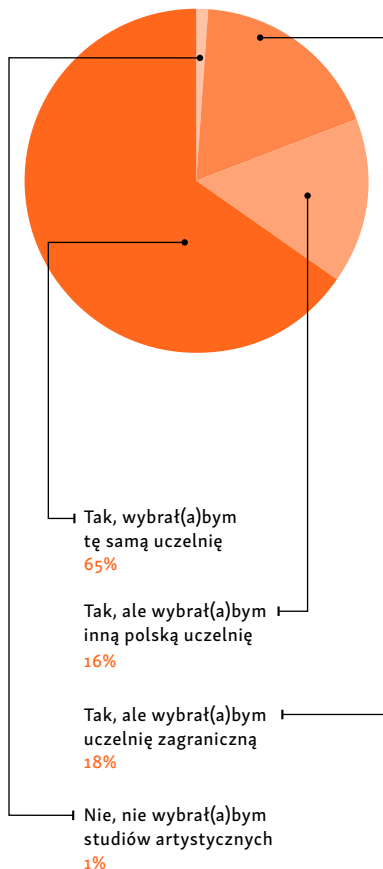
Obiegowe opinie o poziomie uczelni zdają się potwierdzać wyniki szczegółowe – najbardziej zadowoleni ze studiów są studenci Akademii Sztuki w Szczecinie. W przeciwieństwie do koleżanek i kolegów z innych polskich uczelni ich entuzjazm nie opada, gdy zbliżają się do końca akademickiej ścieżki. Gdy jednak przychodzi do oceny przygotowania do zawodu artysty, wyniki nie są już tak optymistyczne. Nawet studenci uczelni ogółem ocenianych wysoko, jak katowicka ASP, swoje realne przygotowanie do funkcjonowania w świecie sztuki oceniają marnie. Choć ogólna ocena uczelni znacząco wzrosła w stosunku do poprzedniego roku – w zeszłym roku bardzo dobrze oceniali je 20% studentów, obecnie 36% – to ocena zawodowego przygotowania poleciała na tęb, na szyję. Najwyraźniej świadomość tego, jak znikomy jest na rodzimych uczelniach nacisk na praktyczne przygotowanie do zawodu artysty jest na tyle powszechna, że wielu studentów nawet na zdobycie tego rodzaju umiejętności nie liczy.

Z RODZINĄ NAJLEPIEJ WYCHODZI SIĘ NA ZDJĘCIACH

Gdzie więc tych umiejętności szukać, jeśli nie w murach uczelni? Zdaniem zdecydowanej większości studentów (72%) – poprzez bezpośredni kontakt z innymi artystami. Znacznie lepszymi miejscami do nauki o realiach świata sztuki są też galerie i instytucje publiczne oraz branżowe lektury. Mimo że młodzi artyści chętnie sięgają po tematy z własnego życia, rodzina, jak wskazują, ma najmniejszy wpływ na ich rozwój artystyczny.

Najbardziej zadowoleni ze swoich uczelni studenci ze Szczecina, Katowic i Poznania, gdyby jeszcze raz stanęli przed wyborem uczelni, podjęliby taką samą decyzję. Ci mniej usatysfakcjonowani najchętniej zmieniliby nie tylko miasto, ale i kraj – studia za granicą wybrałoby 18% badanych. Zwłaszcza ci studiujący w największych miastach, jak Warszawa i Kraków, z większą wiarą podchodzą do perspektywy zrobienia międzynarodowej kariery. Mierzą przy tym w największe zachodnie ośrodki sztuki – w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych i Francji.

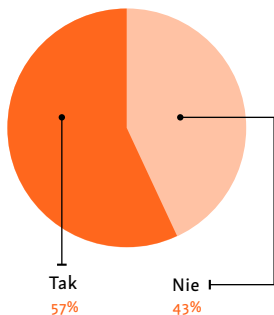
Gdybyś ponownie podejmował(a) decyzję o studiowaniu, czy wybrał(a)byś kierunek artystyczny?

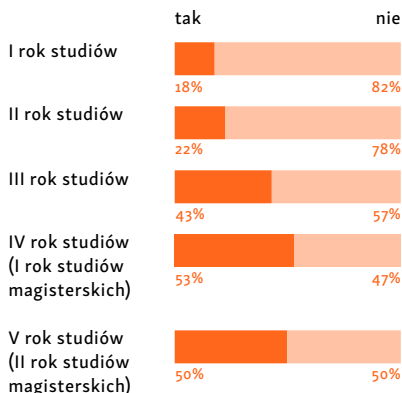
SZTUKA DO SZUFLADY I NA FEJSA

Wiara wiarą, jednak gdy ponownie zejdziemy z pułapu ambicji do konkretnych działań okaże się, że stosunkowo niewielu studentów jest gotowych do zaprezentowania swojej twórczości światu. Tylko niespełna 50% studentów ostatniego roku ma przygotowane portfolio ze swoimi pracami. Znacznie wcześniej zaczynają oni pokazywać swoje prace w sieci, choć i tu wyniki nie są oszałamiające – na pierwszym roku robi to dokładnie połowa z nich, na ostatnim odsetek ten wzrasta do 67%. Jeśli już dzielą się swoimi dorobkami, to przede wszystkim w mediach społecznościowych (77%), własną stroną internetową posiada jedynie co czwarty. Nawet bogatsi o garść praktycznych porad, studenci często pozostają mocno zdezorientowani. „Dalej jestem przerażona perspektywą stawiania samodzielnych kroków w świecie sztuki i nie czuję się do tego procesu dobrze przygotowana” – oznajmiła po zajęciach jedna z uczestniczek programu.

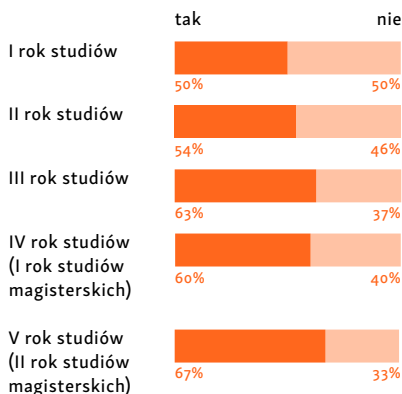
Czy sprzedałaś / sprzedałeś kiedykolwiek swoją pracę?

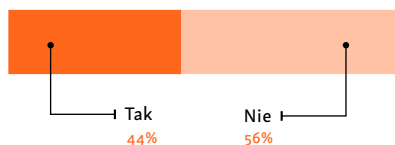
Czy masz gotowe portfolio?

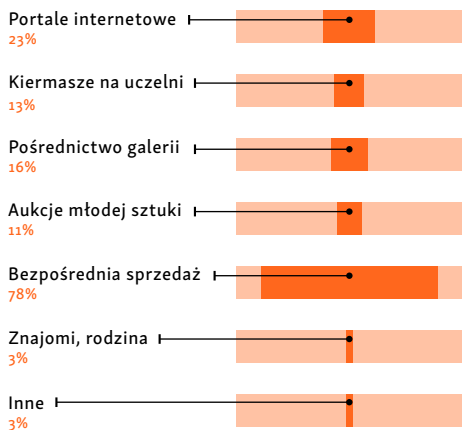
Czy prezentujesz swoje prace w Internecie?

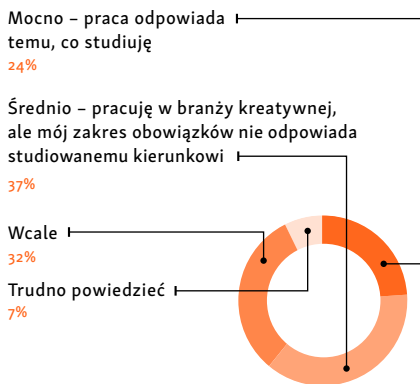
Czy pracujesz zarobkowo (poza sprzedawaniem własnych prac)?

Jakich kanałów dystrybucji używasz do sprzedawania swoich prac?

W jakim stopniu praca zarobkowa wiąże się z Twoją praktyką artystyczną?

Student uczelni artystycznej wchodzi więc na rynek sztuki z umiarkowaną wiedzą i niewielkim zestawem narzędzi. Jakąkolwiek pracę sprzedał dotychczas 57% studentów, przy czym tylko 16% za pośrednictwem galerii. Pozostałe drogi sprzedaży daleko odbiegają od profesjonalnych kanałów rynkowych. Zdecydowana większość (78%) swoje prace sprzedała bezpośrednio. Wśród innych opcji pojawiają się też uczelniane kiermasze czy z wizerunkowego punktu widzenia ryzykowne sprzedaże na portalach internetowych i aukcjach młodej sztuki.

Blisko połowa studentów (44%) pracuje więc na swoje utrzymanie, w większości w branżach niemających z ich praktyką nic wspólnego, za to w wymiarze godzinowym nieprzekraczającym połowy etatu. Nie są więc z góry skazani na wypadnięcie z obiegu

przez nadmiar pracy i brak czasu na praktykę artystyczną. Zgodnym chórem deklarują więc wiarę w poprawę swojej sytuacji. I choć nie wierzą zbyt mocno w możliwość utrzymania się wyłącznie ze sprzedaży swoich prac, liczą na znalezienie zajęć związanych ze swoją praktyką, a przy okazji nieco bardziej intratnych. Twierdzą, że posiadają plan na przyszłość, choć dla większości jest on mglisty i pozbawiony detali.

Pracować zaczynają przede wszystkim, by zarobić na podstawowe potrzeby (taki powód podaje 64%). Pozostali, nie sprzedający prac ani nie pracujący zawodowo, jak można zakładać, zaspokajają podstawowe potrzeby dzięki wsparciu rodziny, posiadanym oszczędnościom oraz uczelnianym stypendiom naukowym i socjalnym.

MARNE SZANSE NA AWANSE

Choć wielu studia artystyczne wybiera jako drugi kierunek, to na tej szali uczestnicy programu kładą swoje ambicje. Nieliczni podejrzewają, że utrzymywać się będą z innego rodzaju pracy, a działalność artystycznej oddawać wyłącznie na boku. Taką ewentualność częściej niż mężczyźni dopuszczają kobiety, które stanowiły ponad 80% uczestniczek badania. Jednocześnie kobiety słabiej widzą swoją przyszłość na uczelniach i aż o ponad dziesięć procent słabiej oceniają swoje szanse na utrzymywanie się wyłącznie z własnej twórczości. To nie tyle kwestia ambicji, co świadomego spojrzenia na zdominowane przez mężczyzn uczelnie i inne obszary pola sztuki. Jedynie 34% wszystkich badanych uważa, że płeć nie ma znaczenia w karierze artystycznej, choć w grupie mężczyzn jest to już przeszło 44%. Mechanizm męskiej dominacji nadal jest więc częściej dostrzegany przez kobiety, a niezauważany przez mężczyzn. Kobiety mierzą równie wysoko, choć wyraźniej dostrzegają nad sobą szklany sufit.

W planowaniu swojej kariery mężczyźni cechują się większą skrajnością – częściej wierzą w możliwość utrzymania się wyłącznie ze swojej sztuki, ale też częściej deklarują brak jakichkolwiek sprecyzowanych planów i przyjmują postawę romantycznych wolnych ptaków. Choć studentki kładą większy nacisk na stabilność i bezpieczeństwo, w podjęcie stałej współpracy z galerią mocniej wierzą mężczyźni. Studentki ufają raczej w możliwość rozwijania niezależnej praktyki i szukają innych dróg zawodowych. Jak stwierdziła jedna z uczestniczek: „(...) dobrze byłoby nie dyskwalifikować innych przejawów realizacji swojej drogi artystycznej na rzecz jedynej słusznej współpracy z galerią.” W tym momencie kariery studentki zwracają większą uwagę na stabilność finansowo-socjalną, podczas gdy studentom bardziej zależy na rozpoznawalności. Proporcje te utrzymują się także w przypadku prognoz pięcioletnich.

Czy w karierze artystycznej ma znaczenie płeć?

Tak, pomaga bycie mężczyzną

23%

Tak, pomaga bycie kobietą

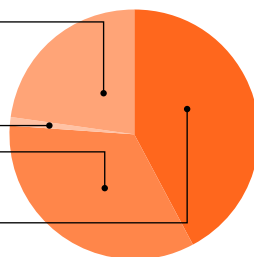
1%

Płeć nie ma znaczenia w karierze artystycznej

34%

Trudno powiedzieć

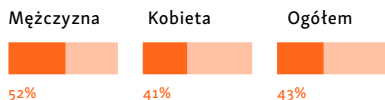
42%

Jakie są twoje plany zawodowe na przyszłość?

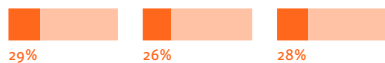
Zamierzam poświęcić się własnej twórczości i z niej się utrzymywać

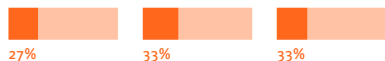
Zamierzam połączyć niezależną działalność artystyczną z komercyjnymi projektami

Zamierzam wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte podczas studiów artystycznych w pracy o innym charakterze

Chciał(a)bym zająć się dydaktyką - uczyć innych młodych artystów

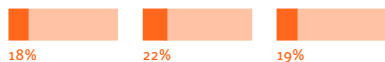
Chciał(a)bym zajmować się krytyką sztuki (np. pisać o sztuce współczesnej, recenzować wystawy etc.)

Sądzę, że twórczość artystyczna pozostanie moim hobby, ale zawodowo zajmę się czymś innym

Chciał(a)bym otworzyć własną galerię / przestrzeń wystawienniczą

Własna działalność komercyjno-artystyczna (pracownia, działalność konserwatorska)

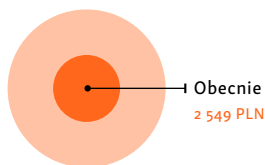

UBEZPIECZONA KARIERA

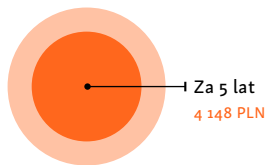
Średnie wynagrodzenie, jakie w momencie przeprowadzania badania studenci uznają za realistyczne to około 2550 zł, jest ono więc nieco niższe od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia netto (ok. 2700 zł), jakiego mogą spodziewać się Polacy – wliczając w to osoby z tytułami zawodowymi i funkcjonujące od lat na rynku pracy. Kwota wskazywana jako satysfakcjonująca znacząco przekracza jednak oczekiwaną – wynosi ona 4150 zł.

Podaj kwotę miesięcznego wynagrodzenia netto, które:

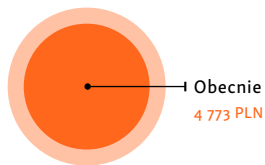
– odpowiada Twoim umiejętnościom i doświadczeniu w tym momencie

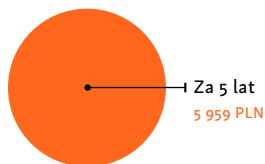
– będzie odpowiadać Twoim umiejętnościom i doświadczeniu za 5 lat

– chciał(a)byś zarabiać w tym momencie, aby żyć na satysfakcjonującym poziomie

– chciał(a)byś zarabiać za 5 lat, aby żyć na satysfakcjonującym poziomie

UMIARKOWANI ENTUZJAŚCI

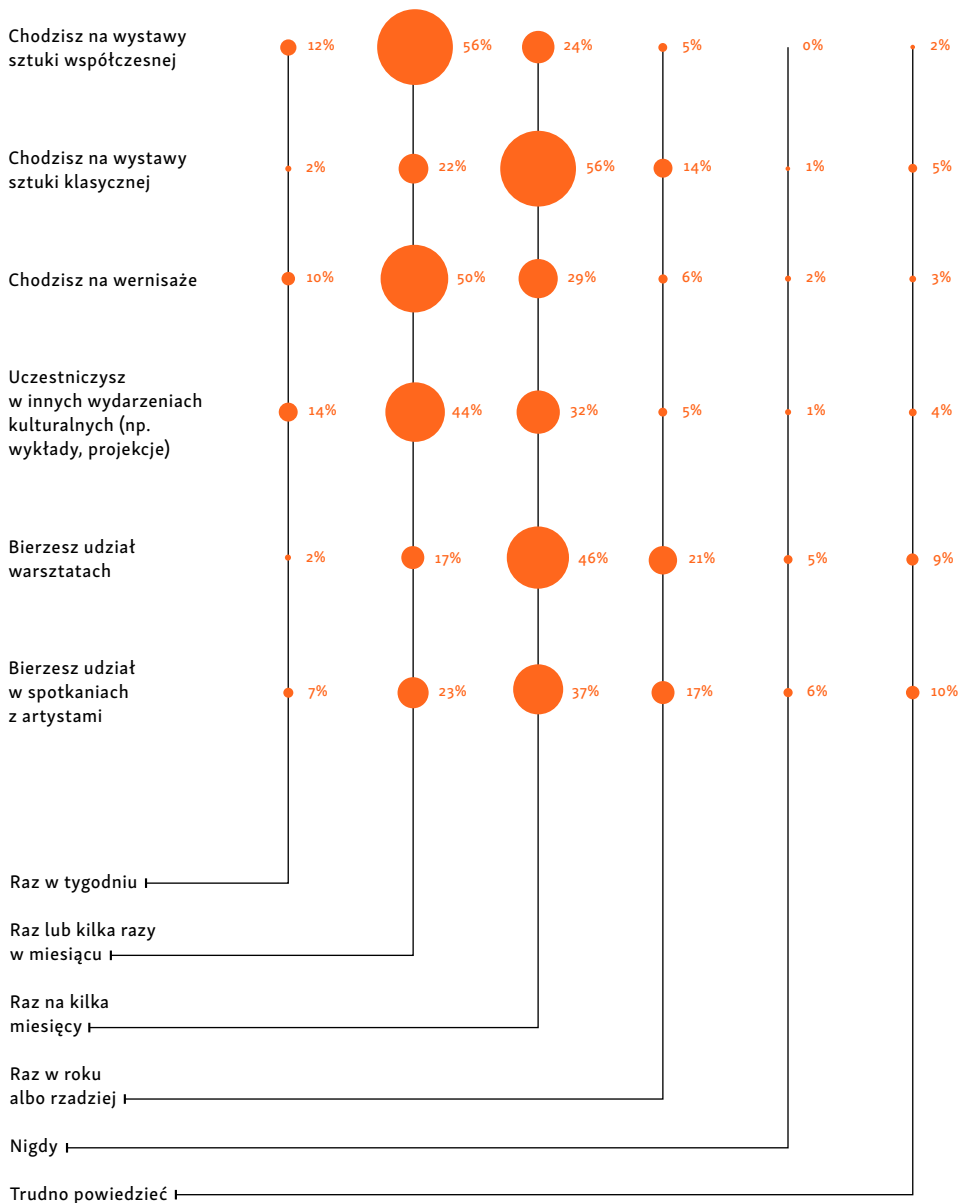
Większość studentów stara się jako tako trzymać rękę na pulsie – 56% przynajmniej raz w miesiącu chodzi na wystawy sztuki współczesnej. Równie ważny jak same wystawy okazuje się aspekt networkingowy – niemal tyle samo badanych (50%) równie często pojawia się na wernisażach. Jak na młodych adeptów sztuki nie jest jednak wynik oszałamiający. W parze z hermetyzmem uczelni, nikłe zainteresowanie bieżącym życiem artystycznym sporej części studentów nie wróży dobrze – nieświadomie piłują oni gałąź, na której jeszcze siedzą. Jedna czwarta badanych, deklarująca uczestnictwo w wystawach sztuki współczesnej zaledwie raz na kilka miesięcy, niemal na własne życzenie skazuje się na zasilenie szeregów ciemnej materii świata sztuki lub całkowite wypadnięcie z obiegu.

Stosunkowo rzadko studenci pojawiają się na warsztatach oraz na spotkaniach z artystami – chociaż to je uznano za najlepiej przygotowujące do zawodu artysty. Niekoniecznie oznacza to rozdźwięk między przekonaniem a rzeczywistą praktyką – możliwe, że powodem jest niewystarczająca oferta otwartych spotkań tego rodzaju.

Przeprowadzone wśród studentów badania uświadamiają, które obszary są w edukacji artystycznej na polskich uczelniach pomijane. Choć studenci w dużej mierze są zadowoleni ze studiów, ich odpowiedzi na szereg pytań wskazują na to, że w murach akademii zdobywają niemal wyłącznie warsztat, nie zaś szerszą wiedzę o funkcjonowaniu w zawodzie artysty i mechanizmach świata sztuki. Największe szanse na sukces mają ci, którzy z tej akademickiej bańki postanawiają wyrwać się na własną rękę – uczestniczyć w bieżącym życiu artystycznym, jak najczęściej odwiedzają instytucje sztuki i poznawać innych artystów. Mniej zaangażowani przeżywają ciężkie chwile, gdy na finiszu edukacji orientują się, że nawiązanie współpracy z prywatną galerią nie jest taką prostą sprawą i zaczynają kwestionować to, czy ich sztuka przedstawia jakąś wartość. „Profesorowie lubią się pieścić ze studentkami mówiąc jakie są zdolne i jakie robią świetne prace, podczas gdy to, co robią do niczego się nie nadaje” – komentowała po zajęciach jedna z uczestniczek. Warto sobie uświadomić, że komfort, jaki daje uczelnia, może być zabójczy.

Piotr Policht

Jak często zdarza się, że:

Fundacja Sztuki Polskiej ING w tym roku po raz drugi zorganizowała projekt edukacyjny Artysta – Zawodowiec. Celem projektu jest przekazanie studentom uczelni artystycznych wiedzy o tym, jak faktycznie funkcjonuje świat sztuki, by zderzenie z pozauczelnianą rzeczywistością nie okazało się dla nich wstrząsem. Wykłady dotyczyły mechanizmów działania rynku sztuki i praktycznych aspektów zawodowej pracy artysty – jak przygotować portfolio i zadbać o ubezpieczenie, na co zwracać uwagę podpisując umowy lub szukając pracowni, gdzie zorganizować pierwszą wystawę czy wyjechać na rezydencję.

wykładowcy

Karolina Breguła, Łukasz Gorczyca, Mikołaj Iwański, Marta Kotakowska, Rafał Milach, Karolina Plinta, Katarzyna Przezwańska, Dawid Radziszewski, Janek Simon, Agnieszka Sural, Natalia Załuska, Marika Zamojska, Iwo Zmyślony, Szymon Żydek, Galeria Potencja (Karolina Jabłońska, Tomasz Kręcicki, Cyryl Polaczek).

uczelnie partnerskie

Akademia Sztuki w Szczecinie
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach
Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu
Uniwersytet Artystyczny w Poznaniu
Wydział Artystyczny Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

realizacja badania

Agata Nowotny, Stanisław Ślubowski, Hubert Borowski (2017)
Adrianna Drozdowska, Maja Demska, Hubert Borowski (2018)

Artysta – Zawodowiec. Raport z badania
ISBN 978-83-64986-03-1

Projekt, skład i łamanie:
zespół współ, www.zespolwespole.org

Druk:
Argraf Sp. z o.o.

Wydawca:
Fundacja Kultura Miejsca (fundacjakulturamiejsc.pl)

Warszawa 2018

www.ingart.pl

Fundacja Sztuki Polskiej ING

